

УДК 346.2; 346.9; 347.72

О. Красна, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

КОРПОРАТИВНІ КОНФЛІКТИ МІЖ УЧАСНИКАМИ КОРПОРАЦІЇ

В статті розглядаються найбільш поширені різновиди корпоративних конфліктів між учасниками корпорації та визначаються основні принципи, які мають використовуватися з метою попередження та розв'язання таких суперечностей.

Ключові слова: корпоративний конфлікт, мажоритарні та міноритарні акціонери (учасники), недружнє поглинання, грінмейл.

Актуальність дослідження корпоративних конфліктів в Україні не викликає сумніву. Вже багато років широко вживаються та стали звичними такі терміни як "корпоративне захоплення", "недружнє поглинання", "корпоративний шантаж", "корпоративні війни" та ін. внаслідок їх непоодинокого виникнення у вітчизняному бізнес-середовищі. Хоча законодавець поступово запроваджує окремі інститути, спрямовані на попередження і подолання подібних явищ, у тому числі в контексті процесів гармонізації національного законодавства з нормами та стандартами права Європейського Союзу, наявний наразі рівень правового регулювання у цій сфері та існуюча судова практика, на жаль, не дають змоги відмітити достатній розвиток у вказаному напрямку. Не останню роль в цьому відіграє і відсутність подекуди глибокого розуміння специфіки природи конфліктів у корпоративній сфері, їх типології та, відповідно, потреби у запровадженні і використанні різних систем запобігання й розв'язання подібних суперечок.

Метою даної статті є окреслення загальних засад та розгляд певних аспектів одного із найбільш типових прикладів корпоративних конфліктів – протистояння учасників корпорації та їхніх груп. При цьому до корпорацій в контексті цієї теми віднесені акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю, а самі корпоративні конфлікти розуміються у їх вузькому значенні як суперечності відповідного ступеня гостроти між засновниками, учасниками корпорації, у т.ч. потенційними, її посадовими особами, органами управління та самою корпорацією щодо набуття і здійснення корпоративного контролю, використання пов'язаних з ним благ, майнових та інших можливостей корпорації (інформації, ділових зв'язків тощо).

Питання взаємодії учасників корпорації у своїх дослідженнях тією чи іншою мірою розглядали більшість вітчизняних та зарубіжних вчених, які займаються сферою корпоративного права, у т.ч. А.Р. Андреева, О. Блюмхардт, О.М. Вінник, О.А. Воловик, М.Г. Іонцев, О.Р. Кібенко, В.М. Кравчук, І.В. Лукач, В.В. Рябота, І.В. Спасибо-Фатеева, В.С. Щербина, О.В. Щербина, К.В. Шимарева. Разом з тим, переважна частина відповідних наукових праць освітлює потенційні суперечності, що можуть виникати в процесі такої взаємодії, здебільшого у межах певної відносно вузької проблематики, що підтверджує потребу подальшої розробки цього напрямку.

Розгляд конфліктів між учасниками корпорації логічно розпочати зі спорів про набуття права на частку у корпорації та визначення її розмірів (тут і надалі під корпоративними спорами маються на увазі корпоративні конфлікти на стадії їх вирішення в судовому порядку). Необхідно зауважити, що в багатьох випадках ініціаторами таких конфліктів виступають особи, які є носіями т.зв. квазікорпоративного інтересу. Мова йде про суб'єктів, які, маючи намір отримати певну економічну вигоду, пов'язану з діяльністю корпорації, доводять наявність у них правового зв'язку з цією корпорацією через володіння корпоративними правами. Ця категорія учасників корпоративних конфліктів є потенційними

учасниками корпорації, інтереси яких на початку протистоять інтересам існуючих учасників корпорації. Подібний предмет можуть мати й поширені в судовій практиці спори про визнання недійсними рішень загальних зборів, які були прийняті за участю осіб, зв'язок яких з даною корпорацією ставиться під сумнів. Вирішення таких спорів у більшості випадків не становить значної складності, оскільки в своїй основі вони зазвичай мають очевидні порушення порядку відчуження та наступного набуття частки у статутному капіталі / акцій товариства. Наприклад, може йтися про порушення переважного права учасників товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) купівлі частки (її частини) учасника товариства, яка пропонується для продажу третім особам (стаття 53 Закону України "Про господарські товариства" (далі – Закон про ГТ) [6]). Ця ситуація може мати місце і в приватному акціонерному товаристві (далі – АТ), статут якого передбачає переважне право акціонерів на придбання акцій товариства, що пропонується їх власником до відчуження третій особі (стаття 7 Закону України "Про акціонерні товариства" (далі – Закон про АТ) [8]). Позиція Верховного суду України щодо таких категорій справ полягає в тому, що названі порушення не зумовлюють недійсність правочину з продажу відповідної частки / кількості акцій. Учасники товариства, права яких в даному разі є порушеними, можуть звернутися до суду з вимогою про переведення на них права і обов'язків покупця [18, пп. 31-32]. Необхідно зауважити, що названі положення про переважне право купівлі стосуються лише випадків продажу частки/акцій третім особам, які не є учасниками цього товариства. Часто зустрічаються також спори про відчуження часток у статутному капіталі ТОВ особами, які не є власниками таких часток (наприклад, через скасування державної реєстрації відповідних змін до статуту товариства тощо). Відповідно, суб'єкти, які набули свою частку від таких осіб не вважаються учасниками товариства і не мають щодо нього жодних корпоративних прав, включаючи право брати участь в управлінні товариством.

Однак нерідко описані вище механізми у їх поєднанні з абсолютно правомірними діями використовуються в якості першого етапу у розвитку набагато складніших корпоративних конфліктів, якими є т.зв. корпоративні захвати (недружнє поглинання). Далі окреслимо лише деякі підходи до їх розуміння. Як пише В. Рябота, в цілому при здійсненні поглинання мова йде про набуття істотної частки статутного капіталу корпорації, що призводить до встановлення контролю над такою корпорацією [19, с. 3].

Закордонні джерела визначають недружнє поглинання як такі, що відбуваються не з взаємної згоди сторін, а проти волі менеджменту корпорації [24, с. 34]. В нашій державі недружнє поглинання можуть відбуватися також і проти волі власників акціонерного капіталу – шляхом використання прогалин у законодавстві, зловживання правом, а також прямих порушень діючого законодавства. При цьому В. Рябота при аналізі поглинань у практиці функціонування акціонерних товариств визначає т.зв. вороже поглинання як отримання конт-

ролю над товариством, здійснене поза волею більшості його акціонерів або органу, який уповноважений законом чи статутом вирішувати питання про згоду на поглинання, за умови, якщо він діяв в інтересах більшості акціонерів та товариства в цілому [19, с. 7]. Пункт 1.2.10 Положення про концентрацію, затвердженого Розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 лютого 2002 року № 33-р, містить визначення недружного придбання часток (акцій), що супроводжується відмовою суб'єкта господарювання надати заявнику інформацію, необхідну для одержання дозволу органів АМК України на концентрацію [16]. Недружнє поглинання є корпоративним конфліктом за участі осіб, що мають квазікорпоративний інтерес і претендують на набуття права власності на частину статутного капіталу корпорації або вже існуючих учасників корпорації, які мають намір посилити свій контроль над діяльністю корпорації. Суб'єктами конфлікту також є сама корпорація, (інші) її учасники та посадові особи органів управління корпорацією. Об'єктом виступає корпоративний контроль по відношенню до діючої корпорації-цілі. При цьому вороже поглинання може бути законним (із застосуванням економіко-правових методів, які прямо не суперечать закону: наприклад, здобуття корпоративного контролю через скуповування великої кількості акцій розрізаних дрібних акціонерів) та незаконним. На підставі цього недружнє поглинання поділяють на правові ("білі") та неправові ("чорні"). В сучасних умовах у зв'язку з недостатньою розвиненістю корпоративного контролю перший тип захоплення зустрічається не так часто. Другий тип (рейдерство) в своєму арсеналі містить велику кількість дій, котрі мають ознаки кримінально караних діянь.

Початком атаки є скуповування акцій. Зазвичай, достатньою стає їхня кількість у розмірі 10-15%, що дозволяє ініціювати проведення загальних зборів з необхідним порядком денним, наприклад, зміною керівництва підприємства. Найбільш привабливим для рейдерів вважається АТ, які перебувають у власності трудових колективів. Одержуючи невисоку заробітну плату, працівники нерідко без особливих вагань продають свої акції за ціною, яка хоч трохи перевищує їхню номінальну вартість [2, с. 265]. Практичні фахівці часто визначають рейдерство як вороже та незаконне поглинання підприємства за допомогою спеціально ініційованого бізнес-конфлікту. Багато дослідників сьогодні висловлюють думку про переростання такої діяльності у специфічний вид бізнесу. Використання самого терміну "рейдерство" значною мірою є характерним для публіцистичної літератури економічного спрямування з акцентом на кримінальний характер цього явища. Тому більш прийнятним видається вживання терміну "недружнє поглинання".

Наслідками таких поглинань стають значні зміни в складі учасників корпорації, її менеджерів та членів контролюючих органів. Негативним результатом для акціонерів, які не бажають продавати належні їм акції, можуть стати послаблення їхнього впливу при формуванні органів управління, зміни політики виплати дивідендів та зниження дохідності акцій.

До нечесних методів, які широко використовуються у практиці поглинання, відносять: створення несприятливого іміджу компанії шляхом публікації негативної інформації в ЗМІ; порушення щодо товариства та його посадових осіб різноманітних судових процесів; тиск на постачальників, клієнтів з метою створення економічних складнощів для компанії; подання заяв до контролюючих органів про порушення в корпорації; скуповування боргів із наступним ініціюванням банкрутства корпорації та ін. [1, с. 91-92]. Корпоративний конфлікт від початку може затіватися як недружнє поглинання або в процесі

розвитку конфліктних відносин між сторонами трансформуватися в такий його тип.

Частими є випадки корпоративних конфліктів, в яких учасник товариства звертається до суду з вимогою про визнання недійсним статуту чи внесення до нього змін [15, с. 33]. Верховний суд України роз'яснив, що згідно норм чинного законодавства недійсними установчі документи товариства можуть визнаватися лише за одночасної наявності таких умов: на момент розгляду справи установчі документи не відповідають вимогам законодавства; порушення, допущені при прийнятті та затвердженні установчих документів, не можуть бути усунені; відповідні положення установчих документів порушують права чи охоронювані законом інтереси позивача [18, п. 13].

Типовим прикладом конфлікту інтересів у корпорації, який виявляється в процесі вирішення справи господарським судом, є корпоративний спір про виплату учаснику товариства (акціонеру) частини прибутку (дивідендів). Статтею 30 Закону про АТ і статтею 59 Закону про ГТ передбачається, що виплата частини прибутку товариства (дивідендів) та її розмір визначається на підставі рішення загальних зборів товариства. Тому в судовій практиці застосовується повністю виправданий підхід, за якого у задоволенні позовних вимог про виплату дивідендів (частини прибутку), щодо яких відсутнє відповідне рішення загальних зборів про розподіл прибутку товариства, відмовляють. В судовому порядку можуть стягуватися лише нараховані, але не виплачені господарським товариством чи виплачені в меншому розмірі, ніж передбачено відповідним рішенням, частки прибутку товариства [18, п. 35]. Виключенням з цього правила є господарські товариства, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави. Згідно частини п'ятої статті 11 Закону України "Про управління об'єктами державної власності" [7] такі господарські організації за підсумками календарного року зобов'язані спрямовувати частину чистого прибутку на виплату дивідендів. Ця ж стаття встановлює мінімальний рівень такої виплати – не менше 30% чистого прибутку. Кабінет Міністрів України на виконання даної норми щорічно своєю постановою затверджує базовий норматив відповідних відрахувань (див., наприклад, постанову Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 р. № 214 [17]).

В корпоративній сфері зустрічається багато спорів, предмет яких становлять й інші питання, пов'язані з діяльністю товариства (такі як реалізація права на інформацію про товариство, оскарження рішень його органів тощо). Проте більшість з таких спорів використовується в якості одного з правових етапів реалізації стратегії тієї чи іншої сторони в корпоративному конфлікті. Більш комплексним типом корпоративних протистоянь на рівні з недружніми поглинаннями є випадки т.зв. корпоративного шантажу (або грінмейлу).

Грінмейл за своєю природою є проявом зловживання правом, спрямованим на завдання шкоди товариству формально законними діями (шикана). Суб'єктами корпоративного шантажу прийнято вважати власників невеликого пакету акцій, які таким чином бажають отримати вигоди, не доступні для них за звичайних умов. В цілому грінмейл (на противагу іншому Blackmail, що означає шантаж як різновид злочину) можна визначити як "недружню" діяльність акціонера, котра має своєю метою продаж належних йому акцій самому АТ або контролюючим його акціонерам за значно завищеною ціною чи отримання відступних у грошовій або іншій формі. Винахідником корпоративного шантажу в його теперішньому вигляді називають Кеннета

Дарта, який у цей спосіб в 1994 році отримав від уряду Бразилії 800 млн. доларів [13, с. 47].

Російський дослідник М. Іонцев наводить наступні приклади форм грінмейлу: це зловживання вимогами про проведення позачергових загальних зборів акціонерів та ініціювання на них питань про зміну органів управління товариства; подання скарг в контролюючі органи з вимогою про проведення перевірок товариства, його посадових осіб та крупних акціонерів; безпідставне судове оскарження рішень та дій органів управління товариства, подання позовів з надуманих приводів; ініціювання арешту активів товариства шляхом заявлення клопотання про вжиття запобіжних заходів перед вчиненням важливих правочинів з цими активами; розгортання пропагандистської кампанії з публічною критикою товариства, повідомленнями про некомпетентність його співробітників, загрозу банкрутства і т.д. [9, с. 8].

Корпоративний шантаж в загальному плані можна розглядати через визначення зловживання правом. В. Грібанов вважав, що зловживання правом представляє собою особливий вид цивільного правопорушення, вчиненого уповноваженою особою при здійсненні належного їй права з використанням незарезованих конкретних форм у межах дозволеного законом загального типу поведінки [5, с. 47]. По суті грінмейл зводиться до використання чи загрози використання, доведеної до відома потрібних осіб, належних акціонеру корпоративних прав на шкоду своєму АТ та опосередковано іншим його акціонерам, посадовим особам з одночасним пред'явленням до них вимоги викупу акцій за завищеною ціною або просто отримання певного значного матеріального чи нематеріального блага взаємін відмови від вжиття несприятливих для товариства дій. Виходячи з цього, не можна погодитися з К. Шимбареву, яка називає об'єктом грінмейлу корпоративний контроль [22, с. 80-81]. Грінмейл у його "класичному" варіанті не пов'язується з метою отримання можливості здійснювати контроль за діяльністю корпорації. Його головним завданням є створення максимально негативних для функціонування товариства умов, щоб якнайшвидше та якнайдорожче продати свій пакет акцій або навіть залишити в складі акціонерів, отримати великі відступні.

Корпоративний шантаж зазвичай здійснюється дрібними акціонерами. Але це не є незмінним правилом. Так, суб'єктами грінмейлу можуть бути власники доволі значних пакетів акцій, незадоволені отримуваним від них прибутком. Що ж до розгляду переважно міноритаріїв в якості головних дійових осіб цього роду конфліктів, то це зумовлено чисто економічними розрахунками: для здійснення діяльності, яка охоплюється поняттям грінмейлу, а отже, і отримання відповідної вигоди, немає необхідності володіти значним пакетом акцій. Достатньою є та їхня кількість, яка надає право на використання тих чи інших правових важелів впливу на товариство. Тому якщо особа спеціально входить до складу корпорації з метою її подальшого шантажування, їй інколи вистачає придбати навіть одну акцію (наприклад, для подання позовів про визнання недійсними рішень загальних зборів та інших органів товариства).

В цілому, явище грінмейлу є більш характерним для акціонерної форми здійснення господарської діяльності. Однак не виключаються й випадки подібних дій з боку учасників товариств з обмеженою відповідальністю. Трудність для зловмисника в такому разі полягає у відносно ускладненому процесі вступу до кола учасників ТОВ порівняно з АТ. Проте практично жодних перепон для початку подібної діяльності особою, яка вже має статус учасника ТОВ, немає.

Таким чином, грінмейл може використовуватися навіть "рідними" товариству учасниками, інтереси яких на певному етапі входять у конфлікт з інтересами товариства. Крім того, такі дії можуть вживатися як окрема завершена схема здобуття відповідної економічної вигоди, так і в якості певного "плацдарму" для подальшого недружнього поглинання. Яскравою ілюстрацією цим міркуванням є ситуація, яка склалася навколо відомого виробника горілчаних напоїв – групи компаній Nemiroff [20].

Очевидним є той факт, що грінмейл може бути розглянутий не лише як конфлікт між корпорацією та її учасником (акціонером), а і як конфлікт між учасниками (акціонерами), оскільки агресор своїми діями завдає шкоду індивідуальним корпоративним інтересам інших учасників, нерідко при цьому ставиться пряма вимога про викуп належної йому частки іншими учасниками, а не самою корпорацією. У межах цієї статті подальша увага буде зосереджена на типовому протистоянні великих та дрібних учасників (акціонерів) корпорації. Найбільш яскраво воно проявляється в АТ.

Суть конфлікту між мажоритарними та міноритарними акціонерами переважно зводиться до того, що перші, володіючи корпоративним контролем, використовують механізми корпорації для досягнення власних цілей, які часто не відповідають, а то й прямо суперечать інтересам менших акціонерів та/або інтересам самої корпорації. Великий акціонер є контролюючим власником корпоративних прав, тобто акціонером, який має вирішальний вплив на формування складу органів управління та контролю такої організації, результати голосування на загальних зборах та прийняття рішень цими органами, завдяки володінню контрольним пакетом акцій [11, с. 6]. Важливим у цьому зв'язку є те, що вже в англійському праві компаній було обґрунтовано т.зв. правило більшості, згідно якого міноритарний акціонер навіть у разі його незгоди з рішенням, прийнятим більшістю, зобов'язаний підкорюватися даному рішення, що вважається рішенням компанії в цілому [23, с. 1]. Але ця, з одного боку начебто правильна і логічна, позиція призводить до того, що учасник корпорації, який володіє корпоративними правами, фактично позбавляється реальної можливості їх реалізації. Це стосується питань участі в управлінні корпорацією, формуванні її органів управління, контролю за їх діяльністю, нарахування та виплати дивідендів, отримання інформації про діяльність товариства. Крім того, нерідкими є випадки навмисного створення додаткових перешкод для участі дрібних акціонерів в загальних зборах товариства та інші подібні порушення з боку контролюючих учасників [14, с. 17]. Таким чином, в даному разі на протигау описаним вище зловживанням корпоративними правами з боку міноритаріїв, відбувається назване О. Воловик зловживання корпоративним контролем [4, с. 8]. При цьому великі акціонери так само можуть вдаватися до зловживань своїми корпоративними правами, наприклад шляхом неявки для участі в загальних зборах товариства [3, с. 9], що призводить до неможливості формування кворуму, а отже й прийняття законних рішень з питань діяльності товариства. При оцінці такої діяльності контролюючих акціонерів варто враховувати, що вони, не маючи всіх активів товариства, фактично використовують консолідовані частки дрібних акціонерів (їх власність у широкому значенні) задля реалізації власних інтересів, нехтуючи при цьому думкою безпосередніх власників таких активів.

Доречною в цьому контексті видається думка І. Спасько-Фатеевої, яка наголошує на необхідності розрізняти права та інтереси акціонерів, у т.ч. міноритарних. Інтереси останніх, на її погляд, зводяться до "збере-

ження і примноження власного капіталу, а не до участі в управлінні товариством. Тому при розробці механізмів охорони та захисту прав дрібних акціонерів треба піклуватися про механізми збереження капіталу акціонера, а не про його вплив на управління" [21]. Вважаємо, що корпоративні права повинні здійснюватися у такий спосіб, щоб кожний акціонер рівною мірою (тобто лише пропорційно кількості належних йому акцій та лише залежно від змісту права) мав можливість отримати вигоди чи зобов'язаний був понести збитки, які стали результатом такого здійснення права. Цей принцип, серед інших, лежить в основі концепції захисту інвестиційного капіталу, спрямованої на охорону інтересів мажоритарних акціонерів виходячи з принципу пропорційності рівня інвестиційного ризику тому рівню контролю над товариством, який має забезпечуватися відповідному його учаснику [10, с. 8, 24].

Більшість дослідників при аналізі корпоративного сектора України та інших пострадянських країн приходять до висновку, що для нього характерною є висока концентрація акціонерного капіталу. Це призводить до безпосередньої участі акціонерів в управлінні акціонерним товариством – явища, яке в економічній літературі позначається терміном "поєднання власності та управління", або до жорсткого контролювання діяльності виконавчого органу та сильного впливу на прийняття ним управлінських рішень. Подібна ситуація "фактично нівелює розподіл управління та власності, перетворюючи його на юридичну формальність". Відповідно, майже виключається можливість виникнення суперечностей між інтересами акціонерів та менеджерів. З цієї причини для корпоративної сфери країни більш властивим є конфлікт між різними групами акціонерів у межах одного АТ [1, с. 12].

Прийняття рішення колегіальними органами управління корпорації (загальні збори учасників, правління, наглядова рада) відбувається за мажоритарним принципом: рішення з певного питання або приймається, або ні. Воно не може бути прийнято частково, пропорційно кількості голосів, поданих "за" чи "проти". Наприклад, значний правочин загальні збори акціонерів можуть або схвалити, або ні. І якщо він буде схвалений, казати про те, що в даному разі порушуються права меншості, неможна. Аналогічно майже всі автори погоджуються з відсутністю в корпоративному праві й принципу рівності акціонерів. Найявний лише принцип рівності прав, що засвідчуються акцією. Так, відповідно до частини першої статті 25 Закону про АТ кожна проста акція надає її власнику-акціонеру однакову сукупність прав. Тут варто пам'ятати про раніше згаданий принцип формальної рівності, котрий панує у праві.

Таким чином, якщо акціонер, який володіє великим пакетом акцій, одноосібно визначає волю товариства, це не вважається зловживанням правом управління товариством [1, с. 117]. Звідси доходимо висновку про необхідність запровадження правових механізмів протидії подібній сваволі мажоритарних учасників. Задля цього в науковій літературі та частково на законодавчому рівні розроблено доволі широке коло інструментів, які можуть використовуватися невеликими акціонерами з метою реалізації та захисту їхніх прав (див., наприклад, [12, с. 15] та ін.), результати детального аналізу яких будуть викладені в окремому дослідженні. На практиці найчастіше міноритарії вдаються до подання судових позовів про визнання недійсними відповідних рішень загальних зборів, здебільшого посилаючись на процедурні порушення порядку їх організації та проведення. Фактичною причиною таких дій переважно виступає їхня незгода зі змістом оскаржуваних рішень.

Таким чином, до найбільш складних корпоративних конфліктів між учасниками корпорації можна віднести ті, які пов'язані з протистоянням великих та дрібних учасників корпорації. Це, в першу чергу, недружні поглинання та корпоративний шантаж (грінмейл). Перші полягають у набутті проти волі органів управління або учасників корпорації істотної частки в статутному капіталі такої корпорації, що дозволяє здійснювати контроль над її діяльністю. Грінмейл же є проявом зловживання правом у вигляді нецільової діяльності учасника корпорації, яка має своєю метою продаж належної йому частки за значно завищеною ціною чи отримання відступних у грошовій або іншій формі. Елементами вказаних конфліктів у корпоративній сфері або окремими різновидами суперечностей між учасниками корпорації можуть виступати спори щодо набуття корпоративних прав, розподілу прибутку, оскарження рішень органів корпорації, отримання інформації про її діяльність тощо. Виходячи з викладеного вище, вважаємо, що загальною метою регулювання корпоративних відносин та вирішення спорів у разі їх виникнення має бути підтримання балансу між потребою в реалізації правила більшості та захистом міноритаріїв від зловживання владою з боку великих акціонерів (учасників) [23, с. 5]. При цьому мають виключатися можливості зловживання корпоративними правами обома групами акціонерів (учасників), а також попереджуватися недобросовісне використання корпоративного контролю. Важливим є одночасне забезпечення принципу справедливої відповідності ролі акціонерів (учасників) та їхнього впливу в товаристві тій кількості акцій (розміру частки), якими вони володіють.

Список використаних джерел

1. Андреева А.Р. Правовое регулирование корпоративных конфликтов по законодательству Российской Федерации: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.03. – М., 2011. – С. 12, 91-92, 117.
2. Васильчак С.В. Рейдерство та його вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19. – С. 265.
3. Вінник О.М. Корпоративні конфлікти та зловживання корпоративними правами в акціонерних товариствах: традиційні та інноваційні способи попередження й розв'язання // Актуальні питання інноваційного розвитку. – 2012. – № 2. – С. 9.
4. Воловик О.А. Господарсько-правове забезпечення корпоративних інтересів: автореф. дис. На здобуття наук. Ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04. – Донецьк, 2005. – С. 8.
5. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. – М.: "Статус", 2000. – (Классика российской цивилистики). – С. 47.
6. Закон України від 19 вересня 1991 р. "Про господарські товариства" // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
7. Закон України від 21 вересня 2006 р. "Про управління об'єктами державної власності" // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 46. – Ст. 456.
8. Закон України від 17 вересня 2008 р. "Про акціонерні товариства" // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. – Ст. 384.
9. Ионцев М.Г. Корпоративные захваты: слияния, поглощения, гринмейл. – М.: Ось-89, 2006. – С. 8.
10. Кібенко О.Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: автореф. дис. На здобуття наук. Ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.04. – Харків, 2006. – С. 8, 24.
11. Кравець І.М. Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень: автореф. дис. На здобуття наук. Ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04. – Київ, 2008. – С. 6.
12. Кравчук В.М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. На здобуття наук. Ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.03. – Харків, 2010. – С. 15.

13. Красна О. Грінмейл і його попередження за законодавством ФРН та України // Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих учених: матеріали міжн. наук.-практ. Конф. Студентів, аспірантів та молодих учених Київського національного університету імені Тараса Шевченка (23-24 квіт. 2009 р.) – К., 2009. – Ч. III. – С. 47.

14. Красная Е.В. Защита интересов миноритарных акционеров: сравнительно-правовой анализ // Материалы докладов XVI Междунар. Конф. Студентов, аспирантов и молодых ученых "Ломоносов" (Москва, МГУ им. М.В. Ломоносова, 13-18 апреля 2009 г.) / Отв. ред. И.А. Алешковский. – М.: Издательство МГУ, 2009. – С. 17.

15. Пилипенко А. Я., Щербина В. С. Очерки акционерного права Украины: Монография. – К.: МАУП, 1995. – С. 33.

16. Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання (Положення про концентрацію). Затверджено розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 лютого 2002 р. № 33-р // Офіційний вісник України. – 2002. – № 13. – Ст. 679.

17. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 р. № 214 "Про затвердження базового нормативу відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів за результатами фінансово-господарської діяльності у 2012 році господарських товариств, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави" // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 66.

18. Постанова Пленуму Верховного суду України від 24 жовтня 2008 р. № 13 "Про практику розгляду судами корпоративних спорів" // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 2. – Ст. 7.

19. Рябота В.В. Реалізація прав акціонерів при злитті, приєднанні та поглинанні акціонерних товариств в Україні: автореф. дис. На здобуття наук. Ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04. – Київ, 2008. – С. 3, 7.

20. Рейдерская атака на заводы Nemiroff [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://savenemiroff.wordpress.com>.

21. Спасибо-Фатеєва І.В. Міноритарні акціонери в механізмі зміни структури корпоративної власності [Електронний ресурс] / І.В. Спасибо-Фатеєва. – 2009. – Режим доступу: <http://corpravo.com/biblioteka/statti/spasibo-fatejeva-v-mnoritam-akconeri-v-mehanzm-zmni-strukturi-korporativnoji-vlasnost>.

22. Шимбарєва Е.В. Корпоративные конфликты и контроль: гражданско-правовой аспект: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.03. – Ростов-на-Дону, 2010. – С. 73, 80-81.

23. Edwin C. Mujih. The New Statutory Derivative Claim: a Delicate Balancing Act: Part 1 // Company Lawyer. – 2012. – № 76. – P. 1-2, 5.

24. Donald M. Mergers, Acquisitions, and Other Restructuring Activities: An Integrated Approach to Process, Tools, Cases, and Solutions. – Elsevier Academic Press, 2008. – P. 34.

Надійшла до редколегії 05.06.13

Е. Красная, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

КОРПОРАТИВНЫЕ КОНФЛИКТЫ МЕЖДУ УЧАСТНИКАМИ КОРПОРАЦИИ

В статье рассматриваются наиболее часто встречающиеся разновидности корпоративных конфликтов между участниками корпорации и определяются основные принципы, которые следует использовать в целях предупреждения и разрешения подобных противоречий.

Ключевые слова: корпоративный конфликт, мажоритарные и миноритарные акционеры (участники), недружественное поглощение, гринмейл.

О. Krasna, Researcher degree
Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv

CORPORATE CONFLICTS BETWEEN PARTICIPANTS OF A CORPORATE ENTITY

The article examines the most typical forms of corporate conflicts between participants of a corporate entity and determines the basic principles to be applied in order to prevent and settle such kind of disagreements.

Key words: corporate conflict, majority and minority shareholders (participants), hostile takeover, greenmail.

УДК 346.3

Т. Штим, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ АКЦІОНЕРНИХ УГОД В ПРОЦЕСІ ПРИВАТИЗАЦІЇ

В статті досліджуються особливості акціонерної угоди, визначається її значення в процесі функціонування акціонерного товариства, а також можливість застосування таких угод у відносинах приватизації.

Ключові слова: приватизація, акціонерна угода, інвестор.

Акціонерна форма ведення бізнесу вважається однією з найбільш поширених в економіці не тільки нашої країни, а й за кордоном. Проте, вона не позбавлена недоліків, а саме: існування великої кількості акціонерів нерідко призводить до виникнення корпоративних конфліктів. Такі конфлікти можуть спричинити проблеми в управлінні товариством, прийнятті невідгидних для товариства рішень, недружній поглинанню тощо. Одним з інструментів, який покликаний попередити та мінімізувати такі негативні наслідки, вважається акціонерна угода.

Акціонерну угоду в літературі визначають по різному. Так, Р. Ібрагімов під акціонерною угодою пропонує розуміти угоду про права і обов'язки на акції та з акцій, що укладається прямими та непрямыми власниками акцій з метою отримання особистої вигоди, співпраці сторін з питань управління акціонерним товариством та мінімізації ризиків виникнення конфліктних ситуацій [1, с. 8].

Також в науці під акціонерною угодою розуміють договір, що визначає порядок дій і зобов'язання сторін в процесі управління товариством з низки питань, включаючи порядок внесення капіталу в рамках спільного підприємства, голосування, врегулювання конфліктних ситуацій, виходу учасників з товариства тощо. Як і будь-який договір, акціонерна угода виступає унікальним інструментом узгодження волі інтересів її сторін [2, с. 14].

Більш вдале, на нашу думку, є визначення акціонерної угоди як договору між засновниками, акціонерами та/або ймовірними акціонерами (особами, які підписалися на акції додаткового випуску (додаткові акції), виявили бажання придбати у товариства викуплені ним акції власних емісій), спрямовану на визначення особливостей реалізації сторонами договору корпоративних прав [3, с. 8].

